

Adult, V. adolescent *Adúlter*, *adúlteració*, *adulterar*, *adulteri*, *adulteri*, *adultre*, V. *alterar* (ALTRE) *Adumbrar*, V. *ombra* *Adunança*, *adunar*, V. *un Adur*, V. *dur* *Adurent*, *adust*, *adustió*, V. *urent* *Advecció*, *advectiu*, V. *vehicle* *Adveniment*, *advenir*, *advent*, *adventii*, *adventici*, *adventual*, V. *venir* *Adveració*, *adverar*, V. *ver* *Adverbi*, *adverbial*, V. *verb* *Advers*, *adversar*, *adversari*, *adversatiu*, *adversitat*, *advertència*, *advertiment*, *advertir*, V. *vessar* *Advinent*, V. *venir* *Advocacia*, *advocació*, *advocar*, *advocat*, V. *veu*

AEDE, 'el qui cantava i componia poesia en els llocs públics de la Grècia arcaica', adaptació del gr. *ἀοιδός* 'cantor', derivat de *ἀείδω* (*ἄιδω*) 'jo canto'. □ 1.ª doc.: c. 1920, *Odissea* de Carles Riba, i obres poc posteriors dels humanistes catalans (*aeda*, que s'havia usat algun cop ja abans, era una adaptació inaccurada, a través del fr. *aède*).

Aexzar, 'caçar amb reclam', V. *enze* *Aer*, *aeració*, *aeri*, *aeri-*, *aero-*, *aeròdrom*, *aeronauta*, *aeroplà*, *aeropòrt*, *aeròstat*, V. *aire* *Aesca*, *aescar*, V. *esca* *Aesmar*, *aesme*, V. *estimar*

AFABLE, pres del ll. *affabilis* 'a qui es pot parlar', derivat de *fari* 'parlar'. □ 1.ª doc.: mj. S. xv, Joanot Martorell.

És ja freqüent en la 1.ª part del *Tirant*: «Lo virtuos rey se posà a riure e, ab cara *atable*. los féu molta festa», «ab cara molt *afable*, féu-li principi ab paraules de semblant stíl ---», «e d'altra part deu ésser *afablé* e graciós en totes coses» (ed. Ag. i, 72, 14. 97). Se'n citen bastants exs. en textos des de c. 1500, i formà part del vocabulari usual dels escr. Renaix. Com a ex. més famós entre els mestres moderns recordem l'introducció de l'*Oda a Horaci* de Costa i Llobera: «Príncep *afable* de la docta lira ---».

DERIV.: *Afabilitat* [1380-90, Eiximenis. *DBal*, on n'hi ha també exs. del *Tirant* II, 69, etc.] *Atabilíssim* [40 *Tirant* I, 70]. D'altres derivats de *fari*: el ll. *effari* 'expressar' amb el negatiu *ineffabilis*, d'on cat. *inefable* [mj. S. xv, *Tirant*, c. 4]; *inefabilitat*. *Afàsia* [1868, *SLiuCosta*, mal definit i escrit], deriv. del grec *φάσσι* 'parlar' (equivalent del ll. *fari*) i *afàsiac*: *distàsia* [45 amb el prefix *δυο-* 'malament'. Cf. també *INFANT* (amb *nefand*, *prefaci*, etc.), i *FAULA*.

Afabrir, V. *febrir* *Afabulació*, V. *faula* *Afadic*, *afadigar*, V. *fatiga* *Afaenar*, *atenat*, V. *feina* (FER) *Afayonnar*, V. *fogony* (FAVOR) *Afaçonar*, V. *façó* (FER)

AFAITAR, ha significat en general 'adornar, embellir', des d'on s'ha especialitzat en el sentit de 'rasurar'; primitivament tingué el sentit general de 'dedicar-se a alguna cosa, arranjar-la en forma rebuscada', prové del ll. clàssic *AFFECTARE*, ll. vg. *AFFACTARE, 'afectar, rebuscar', derivat de *AFFĪCĒRE*, 'afectar, disposar', que per la seva banda era derivat de *FACERE*

'fer'. □ 1.^a doc.: S. XIII (Llull; *Set Savis*; A. de Vilanova); *afaitador* ja 1196.

«Dones --- entre les altres, havia-n'i una qui --- s'era molt *afeytada* en ses fayçons, de colors e d'altres coses», Llull (*Blanquerna*, *NCl*, II, 237.25). Una acc. de les més corrents a l'Estat Mitjana era 'dedicar-se', 'aspirar a': «--- assajats vostra marit. / ---. En lo verger un pomer hà / lo qual él molt amà / e de aquel faré foch fer / car totes coses me sofer / --- / e apeylà son ortolà, / dix ---tayla est arbre --- / ---Certes axò no faré pas --- / ---Dóna la dextral tu a me / e yo mateixa taylor-l'e / --- / La dona pres la dextral / e *afayte-s* de son mal / e cant deu colps hi à donats ---», *Set Savis*, v. 1778; «regidors de la ciutat --- deven ésser haüds en gran reverència; on, devets ací notar que no tots aquells qui s'hi *affaiten* <o sigui 'no tots els candidats'> deven ésser rebuts e messes a aquest ofici, mas aquells qui --- puxen versemblant aprofitar en la cosa pública», Eiximenis (20 *Doctrina Compendiosa*, p. 99).

Des de l'Estat Mitjana tenim ja la major part de les accs.: 'embellir-se amb artificis': «vídua pintada e *affaytada* gran infàmia dóna de si mateixa, clarament crida que marit vol», Eiximenis (*Dones*, capítol 97); 'rasurar el pèl de la cara' no sé si ja és la que figura en J. Roig, *Spill*, 884, car fóra més natural que vulgui dir que s'hi aplica, hi posa la voluntat i habilitat que calen (per més que casualment es tracti d'esforçar-se 'per ser barber'): «te poràs fer / de cap de guaytes / --- / o si t'*afaytes* / ser bon barber», v. 884; però *AlcM* en dóna un de clar en els *Scachs* de Cèssulis (S. xv).

Una altra acceptió que, al principi, fou d'abast molt ample, 'avesar, acostumar' figura en força textos del S. xv com: «desigen e aprés consenten; per què, *affaiten* lurs ànimes a alguns pecats» en la traducció del *Boeci* per Genebreda (S. xv), i d'ací es passà a 'amansir, domar o adonar un animal' (que servirà a l'home), que *AlcM* localitza en el Berguedà, Cardener, Andorra i Pallars central, i que jo tenia recollida de tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera, parlant dels bous i cavalls que s'usaran per llaurar (*afaità* a Tor i Esterri de C., *faità* a Farrera i Estaon, tots dos a Àreu, si bé *faità* allí és 'rasurar', 1932-34); del sentit de 'acostumar, amansir' degué ser aplicació irònica la frase vulgar *demà m'afaitaràs* parlant d'un als desitjos del qual refusen de prestar-nos. Ara bé; deu venir d'aquesta acc. l'ús d'*afaitador* que veig en un doc. de 1196 del Cartulari de Poblet: «Signum Pertavi *afaitador*; signum J. de Barbastre, *afaitador*» (183). I cf. encara *DCEC* (AFEITAR).

DERIV.: *Afait* [1413, St. Vicent F.: «ací ha-n'hi ninguna qui-s meta en la cara *affayts?*», p. 132; «ab sos *afayts* los orbs engana e fa-s polleta», *Colloqui de dues dames* en el *Canç. Satíric Val.*; «lo qui fa olors y unguents y *afayts*: pigmentarius», OPou: *ThPu.*, 163]. *Afaitament* [c. 1310-20, *Jafuda*, *AlcM*]. *Afaitada*. *Afaitadis*. *Afaitador* [1896, supra]. *Afaitat* m.

CPT.: *Afaitagossos*. *Afaitapobres*. *Afaitapagosos*.